

perind impecabil totalitatea evoluțiilor sonore ale interpreților. Este reconfortantă senzația *autenticității* contextului generind *această* muzică românească — și nu alta — care se impune cu o evidență totală a adevărului artei noastre ale cărei rădăcini sînt mult prea adînci spre a fi mimate aiurea, în orice ambianță.

Cvartetul „Clasic“ devine pe zi ce trece un promotor de prestigiu al creației *moderne*. Îi așteptăm cu mult interes noile prezențe în viața de concert.

Nicolae BRÎNDUȘ

Aurora Ienei

Există interpreți care „nu fac explozie“, ca atîția copil-minune intrați — să o recunoaștem — adesea într-un con de umbră deasă la cîțiva ani după afirmarea lor timpurie, dar a căror evoluție, petrecută mai discret însă cu temeinicie și seriozitate, îi aduce, poate mai încet dar cu siguranță, pînă în etapa realizării definitive. Aurora Ienei face parte din această a doua categorie: discipolă favorită a Floricăi Musicescu, personalitatea ei interpretativă se alcătuieste dintr-o evidentă inteligență artistică, un simț, înnăscut, al măsurii, însușirea unei culturi stilistice în paralel cu înclinația, moștenită de la maestra sa, a perfecționării „meșteșugului pianistic“ (ca să folosim formula prin care Dinu Lipății obișnuia să definească învățătura primită cu decenii înainte din partea aceleiași profesoare) — într-un cuvînt, dintr-o serie de însușiri apte să transforme o prezență pe podium într-un act de slujire autentică a artei. Fără îndoială, *intuiția* nu poate lipsi, dar am văzut atîția „intuitivi“ — și doar atît — eșuați în mlaștina diletantismului!

În ultimii ani, am urmărit cu prețuire opera cu totul remarcabilă a Aurorei Ienei — concretizată între altele într-o serie de înregistrări pe discuri — de propagare a valorilor indiscutabile ale patrimoniului muzicii pentru pian românești: lucrările lui George Enescu și Constantin Silvestri sînt talmăcite de ea nu numai din perspectiva aceluia ce poate cuprinde totalitatea creației de gen a celor doi mari muzicieni dar și cu conștiința necesității introducerii lor în circuitul valorilor mondiale de domeniu. Aurora Ienei a obținut și unele afirmări internaționale pe această linie, cea mai recentă fiind reprezentată de un turneu de recitaluri în S.U.A. în iarna trecută — incluzînd o prestigioasă apariție la *Carnegie recital hall* în 13 ianuarie 1985, tot la New York o alta la *City University*, contribuții la viața muzicală și pedagogică din New Haven, Northampton etc.

Fără îndoială, însă că și fără aceste precedente spectaculoase recitalul oferit de pianistă la 15 aprilie în sala Ateneului Român ar fi fost ceea ce de fapt a fost: un eveniment muzical.

Programul era extrem de pretențios și în oarecare măsură riscant, alcătuiindu-se din lucrări structurate în episoade multiple, toate supunîndu-se de fapt tipului suitei. A fost, cu atît mai mult *une gageure*, cum zic francezii, incluzînd ambiția de a face „să se țină“ un astfel de repertoriu, fără să genereze îmbrucățire sau monotonie. Ca să fim total sinceri, singurul cusur al programului putea fi aflat în dimensiunile lui, cu puțin prea ample și solicitînd — mai cu seamă fiind natura mai-sus menționată a muzicii — concentrarea ascultătorului pe un parcurs prea îndelungat. Almînteri, farmecul a operat din primul moment, cînd *Kinderscenen* op. 15 de Schumann au apărut scaldate într-o atmosferă de vis, care păstra admirabil precizia contururilor acestor capodopere absolute ale genului miniatural învelindu-le în același timp într-un „halo“ de atmosferă intimă și tainică, ca și cum episoadele copilăriei ar fi fost privite cu aceiași ochi cu care *contempli rama învechită* și cu atît mai dragă a fotografiei punică de pe perete. Am rămas cu amintiri statornice, care sîtuează asemenea redare între cele memorabile ale splendo-

rilor gingașe — *Träumerei*, *Kind im Einschlummern* (la granița dintre somn și veghe, atît de fin sugerată), *Der Dichter spricht*, cu acele tipice grupețe schumaniene încărcate de vibrantă expresivitate.

A urmat surisul șugubăț al lui Alexandru Pașcanu, dintr-o *Suită* a căruia dată ne-o dezvăluie chiar compozitorul, dăruindu-i și înduioșarea cuvenită unor „păcate de tinerețe“: 1952. Teme de *chindie* sînt împodobite cu armonii visătoare sau caricaturale, melodii ultra-cunoscute apar cîteodată tratate precă mai serios decît ar merita-o, luînd-o spre tărîmul „marii muzici“, folclorul „fondului apercetiv“ al fiecăruia apare zeflemist dar mîngîiat. Cuceritor — și cu parfum de epocă!

Suita a III-a (Pièces impromptues) de George Enescu a fost cu adevărat lansată de Aurora Ienei în viața obișnuită de recital pianistic. Recitînd, cu acest prilej, rîndurile consacrate lucrării de Adrian Rațiu în „Monografia Enescu“, nu pot să nu fiu sută la sută de acord cu comentariile distinsului meu coleg. Farmecul ineditului nu poate estompa inegalitățile diferitelor piese, unele cu un iz ușor salonard, de improvizații agreabile, iar altele covârșitoare. Chiar în *Mazurca melancolică* sînt evocări pătrunzătoare. *Burlesca* este o piesă de gen excelentă, de convenționalismele din *Appassionato* ne-am putea lipsi, dar *Choral* și mai cu seamă *Carillon nocturne* ne opresc respirația. Amintirile acestea de clopot de noapte fals, îndepărtat, cu iz de aripi de duhuri din ceasuri tîrzii sînt unice — și nu putem decît să-i fim recunoscători Aurorei Ienei că ni le-a revelat cu asemenea admirabilă ingeniozitate coloristică, creatoare de atmosferă. Lucrurile se calmează cu *Suita engleză nr. 2* de Bach, redată cursiv, firesc, departe de orice pedanterie scolastică, chiar cu riscul „netezirii“ ritmice a unor colțuri care-și pot avea savoarea lor.

Pentru semnatarul acestor rînduri, recitalul s-a terminat aici — de fapt acestea ar fi fost proporțiile lui ideale, care să ne facă să gustăm frumusețea lui remarcabilă la modul optim. *Suita a III-a* de Silvestri am ascultat-o tîrziu, în noapte, pe discul aceleiași Aurora Ienei, pianistă plină de rezervă și o oarecare sfiiciune — dar cît de eficientă!

Frumoasa Magelone

Exact cu o săptămînă mai tîrziu decît recitalul Aurorei Ienei, Vladimir Deveselu și Inna Onescu ne invitau în sala Dalles, la 22 aprilie, să ascultăm unul din ciclurile romantice de lieduri mai puțin cîntat: *Die schöne Magelone* op. 33 de Brahms. Structurarea într-o înlăntuire concepută ca atare și constituindu-se într-un *story* muzical definit, cunoscută de la Schubert și Schumann, este mai rar întilnită la Brahms. Înrudirea nu se oprește doar la aceste elemente exterioare și natura cîteodată pronunțat schumanniană a intonațiilor celor 15 lieduri apare frapantă. Oare să fie vina poveștii de dragoste din veacuri de demult, cu inevitabilele episoade de maximă dramă în care amorezii ajung pe pragul prăpăstiei pentru a se regăsi apoi și mai fericiți, că întregul ciclu nu ni s-a părut lipsit de oarecare romanțiozitate? Există, totuși, o îndoială, pentru că o pagină de rară splendoare, mai frecvent prezentă în recitalurile vocale, precum este *Ruhe, Süßliebchen* (nr. 9) ni s-a părut scutită de asemenea handicap, de unde concluzia că familiarizarea anterioară ridică pe un plan superior calitatea receptivității ascultătorului.

Mărturisesc că m-am dus la acest recital cu o oarecare aprehensiune. Sînt dintre cei ce apreciază în chip deosebit demersul interpretativ al lui Vladimir Deveselu, care privește prezența pe podium (ideea revine — în plan divers — din cronica anterioară) ca slujind unui ideal cultural și nu doar propensiunii spre notorietate. În plus, darul scenic evident a făcut din aparițiile sale în *Il mondo della luna* de

Haydn, *Micul coșar* de Britten (la Ateneu), ca să nu mai vorbim de contribuția la prezentarea în concert a operelor lui Aurel Stroe momente excepționale. Ecurile la participarea lui Deveselu în execuția oratoriilor de Bach și Händel sînt unanim favorabile. Este adevărat, totuși, că apetitul repertorial al acestui cîntăreț-muzicolog-critic, cu experiența de redactor și traducător, poate depăși în unele momente sfera resurselor sale optime. În adevăr, vocea lui Vladimir Deveselu este puternică, penetrantă (ceea ce îl avantajează în ipotezele amintite mai sus), inteligența sa ascuțită și cultura stilistică îi înlesnesc accesul la sfere muzicale din cele mai variate, el înțelege valoarea dicțiunii și a pronunției corecte în diverse limbi pentru valorificarea *sound*-ului original al pieselor vocale; totuși, există o lipsă de mlădiere, o oarecare limitare a diapazonului nuanțelor și citeodată o uniformitate a vehemenței ce pot crea „accidente de parcurs” — mai cu seamă în redarea unui întreg ciclu romantic, în care catifelarea, diversitatea grade-rolu de *piano*, stările sufletești umbrite, șoapta etc. își au rolul preponderent. Recent, Deveselu fusese oarecum violentat de Iosif Sava într-o emisiune radiofonică în legătură cu interpretarea ciclului *Winterreise* de Schubert, la Ateneu — iar ecurile puternic contradictorii ale opiniilor colegilor critici nu m-au edificat asupra unei seri muzicale la care nu am putut fi prezent.

După *Die schöne Magelone*, ciclu a cărui înfățișare integrală este incontestabil benefică în planul orizontului repertorial, adevărurile s-au mai limpezit. Deveselu înțelege muzica aceasta, el are o adevărată evlavie pentru lumea liedului — iar aspectele povestitoare, eroice, marțiale, *eposul* îi sînt apropiate. Pe de altă parte, există în cîntul său o anumită asprime structurală, sunetele sînt emise ușor „strînse” și aceasta se resimte în cazul necesităților interpretative proprii romanticilor despre care am vorbit mai sus. Făcînd suma calităților și lipsurilor, cred că publicul este în măsură să constate caracterul pozitiv al bilanțului, mai ales cînd interesul repertorial apare primordial. Dat fiind că, se pare, lucrurile au stat „mai bine” în recitalul pe care-l comentăm, se poate deduce (mai ales dată fiind extrema luciditate și autoexigență a interpretului) că există loc pentru evoluție chiar pe acest tărîm, aparent mai „minat” pentru Deveselu. Fără îndoială, însă, că înzestratul și inimosul om de cultură care-l dublează de data asta pe tenorul Deveselu (excepția confirmă regula, să ne gîndim de pildă la ...Schreier) are de apreciat cu nuanțare raportul dintre exigențe și resurse, de fiecare dată.

La pian, Inna Oncescu, în sensibil progres de sensibilitate și eficacitate. Activă în ansamblul „Traiect”, parteneră a multor instrumentiști (Ladislaw Horvath, Radu Ungureanu etc.), acum pianistă de lied, ea devine pe zi ce trece un factor de cultură apreciabil în lumea tinerilor pianiști. Inteligență, autoritate și volum sonor acolo unde era cazul — iată calități pe care le-am apreciat din plin în susținerea părții pianistice a *Frumoasei Magelone*.

Alfred HOFFMAN

Recital de violă Ștefan Gheorghiu

A susține un recital de două ore cuprinzînd opt lucrări de muzică nouă (șapte în primă audiență) este o dovadă incontestabilă de maturitate, de forță și de dăruire.

Violistul Ștefan Gheorghiu este un muzician complex, cu o deschidere largă spre toate stilurile și epocile muzicale. Excepționalele sale calități sînt confirmate și de cele trei premii internaționale obținute pînă acum (Markneukirchen 1977, Evian 1979, Darmstadt 1984).

Programul ultimului său recital (din 31 martie, sala Studio a Ateneului Român) reprezintă așadar, o

selecție realizată cu gust și discernămint a opt lucrări contemporane care acoperă o largă arie stilistică și aparțin unor compozitori de naționalități diferite. Ele dovedesc reale afinități cu muzica lirică, meditativă, de savoare coloristică; cu toate acestea programul a fost variat și a pus în valoare atît strălucirea tehnică, cît și forța de expresie a interpretului, sensibilitatea sa, dăruirea și migala construirii fiecărui sunet într-o bogăție de culori și nuanțe.

Prima lucrare din program aparține compozitoarei Myriam Marbe — această maestră a rafinamentelor timbrale și a jocurilor pline de farmec doar cu cîteva sunete — și este intitulată „*Sonata per due*” pentru violă și flaut. Cei doi interpreți (violistul Ștefan Gheorghiu l-a avut ca partener pe flautistul de excepție Virgil Frîncu) au realizat cu măiestrie un dialog încărcat de tensiune, de zburciun interior, un discurs de o mare bogăție coloristică, cu subtile jocuri heterofonice, melisme figurative și irizări parcă de filigran — toate circumscrise unui ethos specific doinelor noastre.

A doua lucrare din program — „*Der Seele Erdengang*” — pentru violă-solo, aparține lui Fernando Grillo, acest magician al contrabasului care s-a afirmat în lumea muzicală și în calitate de compozitor prin lucrări interesante, cu problematici tehnice inedite. Ștefan Gheorghiu realizează cu dezinvoltură și strălucire dificila țesătură de planuri sonore simultane, diferențiate atît timbral cît și dinamic.

Lucrarea Violetei Dinescu „*Din cimpoi*”, dedicată de compozitoare violistului Ștefan Gheorghiu, propune ingenioase jocuri de motive folclorice românești, melisme, flageolette, toate adunate pe o pedală sugerînd cimpoiul. Lucrarea a pus din nou în valoare diversitatea de nuanțe, atacuri și timbruri ale interpretului care transmite publicului atmosfera nostalgică de dor și visare (cu un suflu parcă enescian) a piesei.

În programul serii, lucrarea lui Aldo Brizzi — „*Canto sulla lontananza*” — apare singulară (o muzică fără contraste, ca un nor, ca un abur...) degajînd un farmec deosebit tocmai folosirii nuanțelor foarte discrete și a unor tehnici de arcuș ingenioase. Ștefan Gheorghiu reușește de minune, investind frumusețe sonoră și inteligență în construcție, să convingă auditoriul de valoarea de unicat a acestei piese.

Am admirat sobrietatea, tonul cald și construcția minuțios elaborată din „*Lamento, Scherzo ed Arioso*” pentru violă-solo de Klaus Hübler și din cele patru duo-uri — „*Intonations*” — pentru violă și violoncel aparținînd lui Ulf-Diether Soyka (lucrarea la care Ștefan Gheorghiu l-a avut partener ideal pe Corneliu Faur).

Interesantă și deosebit de complexă ni s-a părut realizarea, împreună cu pianistul Octavian Rădoi — excelent interpret și de muzică contemporană — a lucrării „*Varianti*” pentru violă și pian de Zsolt Durko.

Ultima lucrare din program — „*Poem concertant pentru violă și ansamblu de percuție*”, de Radu Negreanu, îl pune pe Ștefan Gheorghiu în dubla ipostază de solist și de dirijor al unei formații de patru percuționiști (Viorica Ciurilă, Gheorghie Eugen, George Pane și Octavian Rădoi); toți cei cinci interpreți au realizat cu dăruire și convingere complexitatea ritmică și farmecul combinațiilor melodico-timbrale ale lucrării.

Cum bine știm cu toții, muzica este o artă care trăiește prin interpretare, iar muzica contemporană datorează mult dorinței și puterii de convingere a interpretului — convingere care se formează prin descompunerea și recompunerea fiecărei lucrări în parte, prin șlefuirea fiecărui sunet și a fiecărei nuanțe, prin redarea sensurilor subtile și a încărcăturii emoționale a fiecărei fraze. Avem în violistul Ștefan Gheorghiu un minunat artist care servește cu dăruire și pasiune poate cea mai grea, cea mai complexă latură a interpretării muzicale — cea a muzicii contemporane.

Doina NEMȚEANU ROTARU